

Aankomst van de eerste geallieerde troepen in Antwerpen. FOTO KAZERNE DOSSIN - FONDS KENIS

Antwerpenaren begroeten het verzet. FOTO KAZERNE DOSSIN - FONDS KENIS

mijn twee broers en de bagage. 'Laat de kleinste dan bij ons', zeiden Anna en Charel. 'Als jullie een veilige plek hebben, komen we haar brengen'. Dat heeft drie jaar geduurd."

De eerste maanden na de oorlog bleef Regina ook nog in Hemiksem, want haar ouders moesten opnieuw een appartement zoeken en hadden amper te eten. Toen Regina in september 1945 naar het eerste leerjaar mocht, verhuisde ze weer naar haar biologische ouders. "Op een dag stond er een dame in de winkel die ik heel eng vond. Ze was graatmager, had zwart haar en een heel wit vel. 'Nu mag je met mama mee naar huis', zei Charel. Ik begreep er niets van, ik was toch thuis?"

Bij Anna en Charel had Regina altijd een glas melk gekregen na het eten. "Toen ik dat thuis vroeg die eerste avond, ontploften mijn ouders bijna. Een van de belangrijkste joodse regels is om vlees en zuivel niet te combineren. Wist ik veel. Vanaf dat moment heb ik niets meer gevraagd. Op de joodse Tachkemoni-school en later op de school Jesode-Hatora leerde ik de regels, en verder deed ik wat mijn broers deden. Ik moest ook opnieuw Jiddisch leren om mijn ouders beter te kunnen verstaan."

Regina klaagde niet, ze zou niet durven. Bijna iedereen had een van zijn ouders, broers of zussen verloren, of allemaal. "Er zijn via de Dossinkazerne vijfduizend kinderen weggevoerd, met hun moeders meestal. Niemand van hen keerde terug. Er waren zo weinig joodse kinderen in Antwerpen dat we met drie leerjaren in één klas zaten. Op het schoolplein kwamen vanaf april 1945 de overlevenden uit de kampen aan, in hun gestreepte pyjama's. Uitgemergeld." Het was ook moeilijk om juffen te vinden. Veerle Vanden Daelen: "Er was een lerares in een Jiddische school in Antwerpen, de Tsugobsoel, die in het getto van Lodz (Polen) had gezeten, waar haar hele klas was gedeporteerd."

Regina voelde zich rijk: ze had al haar nabije familie nog, en ze had er twee lieve 'oorlogsouders' bij gekregen waar ze in het weekend naartoe ging. Maar het was wel een zware en verwarrende tijd. "Op school vertelde ik niets over mijn Anna en Charel. Als ze wis-

ten dat ik van hen op zaterdag naar de cinema mocht gaan, was ik zeker buiten gevlogen, dus ik zweeg. Thuis sliep ik tussen mijn ouders in bed en hoorde ik 's avonds de gesprekken van de

volwassenen. Ik verstond niet alles, maar vrienden van mijn ouders die in een kamp hadden gezeten vertelden over de warme douche en de hete douche. Pas later kwam ik erachter wat dat be-

tekende: als ze straf kregen, moesten ze onder een ijskoude douche staan of onder een verbrandend hete douche. Dat verhaal kwam altijd terug."

Nooit zonder pijn geleefd

Heel veel mensen hadden te lijden onder zware trauma's, volwassenen en kinderen. "Ik heb mijn man Georges Suchowolski leren kennen in een koor. We zijn getrouwd en hebben twee kinderen gekregen. Hij sprak nooit over de oorlog, hij kon het niet. Maar 's nachts herbeleefde hij alles. Hoe hij als jongetje van 7 zijn ouders door de Duitsers op een camion heeft zien laden en hij moederziel alleen achterbleef. Hoe hij later ook nog zijn zus en grootouders verloor bij een Amerikaans bombardement op het klooster waar zij ondergedoken zaten."

"Mijn man, die in 2016 gestorven is, heeft nooit zonder pijn geleefd. Hij duwde wat hij had meegemaakt zo ver weg dat hij toch als een normaal mens door het leven kon gaan. Ook veel kinderen van slachtoffers zijn opgegroeid met trauma's en hebben therapie gevolgd. Mijn schoonouders hadden de Belgische nationaliteit, en toch zijn ze gedeporteerd. Niemand die hen kon beschermen.

Dat is moeilijk te aanvaarden."

Regina heeft twee paar ouders moeten begraven, haar echte ouders en haar oorlogsouders. Haar man Georges heeft zijn ouders nooit kunnen begraven. "De eerste keer dat we in Auschwitz waren heeft hij een kaars voor hen aangestoken. Voor het eerst was hij op de plek waar ze verdwenen, kapotgemaakt, verbrand zijn. Dat besef was heel zwaar."

Regina Sluszny is zondag een van de sprekers op de officiële herdenking in het Antwerpse Stadspark, in aanwezigheid van de koning en de koningin. "Ik heb mijn speech moeten doorsturen naar het koningshuis, en ze hebben er geen letter aan veranderd. Ik zal misschien iets langer spreken dan de tijd die ik officieel krijg, maar ik wil dat de toehoorders elk woord horen en begrijpen. Het belang van mensen zoals Anna en Charel, de moeilijke tijd na de bevrijding, het antisemitisme dat er nog altijd is. We leven in een gevaarlijke tijd en wij zijn de laatste generatie die zich de gruwel van de Tweede Wereldoorlog zélf herinnert. Het voelt als mijn plicht om daarover te blijven vertellen. Als er ooit opnieuw oorlog uitbreekt, wil ik dat mensen beseffen dat ze een keuze hebben aan welke kant ze zullen staan."

Eerder dit jaar gebeurde er iets vreemds. Nadat Regina had meegewerkt aan een filmpje in het vroegere café van Poldine in Hemiksem, dat dit jaar tegen de vlakte ging, werd bij de maker daarvan een brief afgegeven. Het was de brief van de buurtbewoner die hen verraden heeft bij de Duitsers. Meer dan 75 jaar later kwam die ineens boven water. Waarschijnlijk heeft de zoon van die man de brief altijd bewaard.

"Toen ik die onder ogen kreeg, was ik daar niet goed van", zegt Regina Sluszny. "Er staat in dat hij aangifte zal doen als het 'joodsch crapul' niet verhuist. 'Ik zal u zo min sparen als dat gespuis', schrijft hij aan mevrouw Poldine. De brief wordt afgesloten met 'Heil Hitler'. De haat druipt er vanaf. Ik kan alleen maar hopen dat mensen elkaar dit niet meer zullen aandoen."

➊ Het programma van de herdenking van de bevrijding dit weekend in Antwerpen staat op www.antwerpenherdenkt.be

Regina's man Georges Suchowolski als kind, met zijn zus Suzy. FOTO RR

Regina Sluszny met de foto van haar oorlogsouders Charel Jacobs en Anna Van Dijk. FOTO VICTORIANO MORENO